

узагальнення навколишнього світу. Оригінальний орнамент писанок несе прадавні символи світорозуміння і природи.

Не менш цікавим видом декоративно-прикладного мистецтва є українська народна вишивка. На заняттях з образотворчого мистецтва створюються сприятливі умови для ознайомлення учнів із знаками і символами в українській вишивці (сонця, води, берегині, продовження життя тощо). Вивчення учнями основ побудови композиції на основі зразків української народної вишивки ґрунтується на формуванні знань з наступних питань: орнамент, види орнаментів; рапорт; композиція вишивки; кольори у вишивці; символічне значення кольору в українській вишивці; поєднання в композиції вишивки візерунка та кольорової гами; стилізація реальних форм; створення ескізу візерунка для вишивання.

Таким чином, ефективним засобом національно-патріотичного виховання учнівської молоді є її дієве прилучення до надбань національної культури в сфері декоративно-прикладного мистецтва. В рамках опанування образотворчого мистецтва, як навчального предмета, є широкі можливості для ознайомлення учнів із різними видами декоративно-прикладного мистецтва, що дозволяє органічно реалізувати принцип національної спрямованості виховання.

Перелік використаної літератури:

1. Антонович Є. А. Декоративно-прикладне мистецтво: навч. посіб. для студ. пед. ін-тів / Є. А. Антонович, Р.В. Захарчук-Чугай, М. С. Станкевич. – Львів : Світ, 1992. – 270 с.
2. Гевко О. Суть та особливості національно-патріотичного виховання засобами декоративно-ужиткового мистецтва / Оксана Гевко // Рідна школа. – 2003. – № 5. – С. 25–26.
3. Система виховання національної самосвідомості учнів загальноосвітньої школи: Методичний посібник для вчителів / За ред. Д.О. Тхоржевського. – К.: Видавничий відділ ТДПУ, 1999. – 296 с.
4. Кудря О. Науково-методичні аспекти формування національної самосвідомості в учнів у процесі трудового навчання / О. Кудря // Нова педагогічна думка. - 2017. - № 3. - С. 55-58. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2017_3_17
5. Манько В. Українська народна писанка. – Львів: Монастир Монахів Студитського Уставу, Видавничий відділ «Свічадо», 2001. – 55 с.

УДК 008(477):620.1.08

ПРИЛУЧЕННЯ ШКОЛЯРІВ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ У ПРОЦЕСІ ЇХ РОБОТИ З РІЗНИМИ КОНСТРУКЦІЙНИМИ МАТЕРІАЛАМИ

Збаранська Анна Анатоліївна

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
м. Полтава

Анотація: В статті розглянуто особливості прилучення школярів до національної культури, методику навчання учнів таким видам декоративно-прикладного мистецтва, як українська вишивка та в'язання. Зроблено висновок, що у процесі виготовлення виробів декоративно-прикладного мистецтва учні працюють з різноманітними конструкційними матеріалами.

Ключові слова: національна культура, трудове навчання, технології, декоративно-прикладне.

Загальнолюдська культура складається з множини національних культур. Національна культура України є однією з її граней. В етнографічному розумінні національна культура розглядається як сукупність традиційно-побутових, матеріально-духовних особливостей, що склалися у минулому.

На думку науковців, зокрема В.Горленка, В.Наулка та ін., які досліджували досягнення українського народу на ниві культури, термін «національна культура» слід розглядати як цілісну систему досягнень народу в цілому, його внесок у сучасну цивілізацію [1; 2].

Звернення до праць науковців (Д.Антонович, О.Воропай, В.Скуратівський) показало, що під національною культурою розуміють узагальнене вираження творчих зусиль народу, його світорозуміння, релігії, моралі, художнього мислення, національної філософії, загалом же – систему його досягнень у духовній, матеріальній сферах та у сфері людських стосунків (соціальній).

Українська культура віддзеркалює багатогранність матеріальних та духовних надбань у всіх сферах життєдіяльності народу, виступає як явище самобутнє і своєрідне. Вона впродовж багатьох століть творилася в народному середовищі, передавалася від покоління до покоління. У ній відбито історичне буття народу, спосіб його життя, діяльність, характер, психологію [3, с.57].

Аналіз літератури, у якій висвітлено питання культури українського народу [2], показав, що основними складниками української культури є рідна мова, усна народна творчість, етнопедагогіка, релігія та вірування, мораль, побутові звичаї, святкові та інші обряди, природознавство рідного краю, його історія, народна медицина, народна архітектура, досвід традиційних трудових занять та народні промисли, народне мистецтво, національний одяг, українська кухня [1; 4].

Говорячи про роботу учнів з різними конструкційними матеріалами, можна відзначити, що працюючи із ними учні виготовляють різноманітні вироби, пов'язані із видами декоративно-прикладного мистецтва, народними промислами тощо.

Працюючи з текстильними матеріалами, учні вивчають українську народну вишивку. На уроках трудового навчання, коли учні опановують традиції української народної вишивки, вони оволодівають уміннями і навичками практичного виконання різних технік вишивки.

Під час теоретичного навчання школярі ознайомлюються із загальною теорією української народної вишивки, її історією, символічними значеннями і художніми особливостями вишивки деяких регіонів України.

Метою вивчення тем з вишивання є: оволодіння учнями трудових навичок мистецтва вишивки; формування розвитку здібностей, естетичного сприймання творів декоративно-прикладного мистецтва; розвиток зацікавленості до народної вишивки і розшифровки її символіки; розвиток національної свідомості; ознайомлення з художніми традиціями українського народу.

Народне мистецтво, яке передавалося з покоління в покоління, століттями завжди було і є ґрунтом для спілкування людей, джерелом пізнання. Вишивання, як вид мистецтва, існує з глибокої давнини. Про вишивку згадується в Біблії та «Іліаді» Гомера. Нею, за свідченням Геродота, був прикрашений одяг скіфів. Арабський мандрівник X століття у своїх розповідях свідчить, що руси теж носили вишитий одяг.

Потрібно відмітити, що вишивання як національна традиція, сприяло формуванню у дівчат і жінок терпіння, відчуття краси [3]. В 2007 році кращі майстрині вишивали рушник єднання, на честь річниці соборності України. Довжина рушника становить 9 метрів. Кожна область вишивала свою частину. Для вишивання рушників майстрині використали найрізноманітніші, характерні для їхнього регіону техніки та шви: гладь, лиштву, тамбур, різноманітні мережки тощо.

Цікавим елементом вишивки є створення орнаментів на тканинах, зокрема на одязі, оскільки їхня символіка зберігає нарівні з глибокою архаїкою також і відображення тих процесів, які відбувалися в етнічній культурі українців та в українському суспільстві впродовж останніх кількох століть і особливо в XIX—XX ст. Відомий український дослідник

народної орнаментики М.Селівачов вважає, що рослинне осмислення назв більшості візерунків, навіть найбільш геометризованих та абстрактних, належить до її специфічних рис. Це зауважували й інші. Але щодо орнаментів національних вишивок на одязі, то, хоча вишитий рослинним орнаментом одяг відомий за археологічними даними ще з давньоруської доби, переважати саме в народних вишивках рослинні орнаменти почали тільки з ХІХ ст.

Геометричні орнаменти притаманні всій слов'янській міфології. Вони виникли на основі графічних символів, що мали практичне значення в житті людей. Також в своїх малюнках людина фіксувала й передавала різну інформацію майбутнім поколінням. Велика кількість елементів та сюжетів орнаменту являли собою обереги, що призначені були захищати їх носія від темних сил. Найбільш поширеними мотивами геометричних орнаментів є ромби, трикутники, квадрати, кола, хвилясті лінії, зигзаги, меандри, шеврони та різноманітні їх поєднання, з яких утворюються комбіновані мотиви.

Відповідно програми трудового навчання в учнів передбачено сформувати знання з технології в'язаних гачком та спицями виробів. Матеріали, з якими вони працюють, це різні нити для в'язання, пряжа.

В'язання — вид народного декоративно-прикладного мистецтва, виготовлення в'язаного полотна й окремих виробів вигинанням безперервної, цілісної нитки у петлях, що по-різному переплітаються між собою. Вивчення школярами в'язання гачком як виду декоративно-ужиткового мистецтва на уроках трудового навчання ґрунтується на їх ознайомленні з історією розвитку даного виду мистецтва та типологією в'язаних виробів, видами візерунків (щільні, ажурні, філейні) для в'язання.

Навчання учнів в'язанню спицями як виду декоративно-ужиткового мистецтва спрямоване на формування у них знань про історію розвитку мистецтва в'язання спицями, про традиційні інструменти і матеріали, які використовують для виготовлення в'язаних речей. Учні вивчають основні елементи в'язання спицями, на основі чого у подальшому у них формуються практичні уміння в'язати різноманітні візерунки.

Отже, ефективним засобом прилучення школярів до національної культури є їх робота з різними конструкційними матеріалами у процесі виготовлення різноманітних виробів, пов'язані із видами декоративно-прикладного мистецтва, народними промислами тощо. Дієве прилучення школярів до надбань національної культури сприяє національно-патріотичному вихованню учнівської молоді.

Перелік використаної літератури

1. Воропай О. Звичаї нашого народу. Етнографічний нарис. – К.: «Велес», 2005. -528 с.
2. Культура і побут населення України: Навч. Посібник / В.І. Наумко, Л.Ф. Артюр, В.Ф. Горленко та ін. К. : Либідь, 1991. – 232 с.; іл..
3. Кудря О. Науково-методичні аспекти формування національної самосвідомості в учнів у процесі трудового навчання / О. Кудря // Нова педагогічна думка. - 2017. - № 3. - С. 55-58. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2017_3_17
4. Ніколаєва Т.О. Український костюм. Надія на ренесанс / Т.О. Ніколаєва. — К. : Дніпро, 2005. — 320 с.

УДК 62/64(072.3):391(477)

НАВЧАННЯ УЧНІВ ТЕХНОЛОГІЇ ВИГОТОВЛЕННЯ ШТУЧНИХ КВІТІВ

Донченко Анастасія Олександрівна
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
м. Полтава